

Sygn. akt III AUa 587/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 marca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Lucyna Guderska (spr.)

Sędziowie: SA Mirosław Godlewski

SA Beata Michalska

Protokolant: sek. sądowy B. K.

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 marca 2020 r. w Ł.

sprawy S. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych III Oddział w W.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji S. O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 24 kwietnia 2019 r. sygn. akt VI U 105/19

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 587/19

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 21 listopada 2018r., znak: END/10/055167798, Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. odmówił S. O. prawa do emerytury z rekompensatą. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy podał, że wnioskodawca nie udowodnił co najmniej 15-letniego okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, gdyż dokumentem potwierdzającym wykonywanie tego rodzaju pracy jest świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które może wystawić pracodawca lub jego następca prawny (ewentualnie organ założycielski) a nie przedłożona przez wnioskodawcę książeczka spawacza.

W odwołaniu od tej decyzji S. O. wniósł o jej zmianę i przyznanie emerytury z rekompensatą. W uzasadnieniu odwołania podniósł, że w chwili obecnej z uwagi na fakt, iż zakłady, w których pracował uległy likwidacji i nie posiadają następców prawnych, nie ma możliwości uzyskania świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach. Podał, że od daty uzyskania uprawnień spawacza, tj. od lutego 1974r. pracował jako spawacz w pełnym wymiarze czasu pracy, bardzo często również w nadgodzinach.

Zaskarżonym wyrokiem z 24 kwietnia 2019r. Sąd Okręgowy w Płocku oddalił odwołanie.

Sąd I instancji ustalił, że S. O., urodzony (...), w dniu 14 sierpnia 2018r. złożył w organie rentowym wniosek o emeryturę.

Decyzją z dnia 10 września 2018r. ZUS ustalił kapitał początkowy odwołującego. Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy przyjął okresy składkowe wynoszące 25 lat 5 miesięcy i 20 dni oraz okresy nieskładkowe wynoszące 1 miesiąc i 16 dni. Kapitał początkowy ustalony na dzień 01.01.1999r. wyniósł 124.018,51 zł.

W dniu 1 października 2018r. organ rentowy wydał decyzję o przyznaniu S. O. emerytury w kwocie zaliczkowej od 7 września 2018r., tj. od osiągnięcia wieku 65 lat. Wysokość emerytury w kwocie zaliczkowej, obliczona na podstawie art. 26c ustawy emerytalnej, wyniosła 3.292,18 zł. Natomiast decyzją z dnia 4 stycznia 2019r. organ rentowy przyznał odwołującemu emeryturę od 7 września 2018r. oraz ustalił - zgodnie z zasadami określonymi w art. 26c ustawy emerytalnej - jej ostateczną wysokość od 7 września 2018r. na kwotę 3.368,99 zł.

W dniu 5 listopada 2018r. ubezpieczony złożył wniosek o emeryturę z rekompensatą, do którego załączył książeczkę spawacza wystawioną w dniu 28 lutego 1974r.

Po rozpoznaniu powyższego wniosku organ rentowy wydał objętą sporem decyzję.

S. O. w okresie od 3 czerwca 1972r. do 30 maja 1980r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) Zespół (...) w S., początkowo na stanowisku pomoc montera na siedmiodniowy okres próbny, a następnie na stanowisku montera. W dniach od 14 stycznia do 22 lutego 1974r. odwołujący odbył kurs podstawowy spawania łukowego. Od tego czasu pracował wyłącznie jako spawacz. Spawał konstrukcje stalowe oraz elementy kotłów ze stali żaroodpornych. W okresie od 3 stycznia 1975r. do 13 sierpnia 1977r. pracował na budowie eksportowej Elektrowni (...) w Czechosłowacji, na której wykonywał spawanie konstrukcji stalowych i elementów kotłów ze stali żaroodpornej.

W okresie od 14 czerwca 1980r. do 11 października 1980r. odwołujący był zatrudniony w Wytwórni (...) w R. jako spawacz.

Od 20 listopada 1980r. do 23 grudnia 1980r. pracował w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) w W. jako spawacz.

W okresie od 25 lutego 1981r. do 09 sierpnia 1983r. ubezpieczony był zatrudniony w C. Zakładach (...) w S. jako spawacz. Wykonywał spawanie elektryczne i w osłonie argonu metodą tig rurociągów i kotłów.

W okresie od 16 sierpnia 1983r. do 13 października 1991r. S. O. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) w S. na stanowisku spawacza. Wykonywał spawanie urządzeń ciśnieniowych odbieranych przez Urząd Dozoru Technicznego. Spawał elementy kotłów parowych przemysłowych wykonanych ze stali wysokiej jakości. Prace te wykonywał na terenie C. Zakładach (...) w S. przy remontach kotłów oraz na terenie P. w N.. Wykonywał spawanie elektryczne i gazowe. W dniu 31 stycznia 2019r. powstała w drodze przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego (...) sp. z o.o. w S. wystawiła dwa świadectwa wykonywania prac w szczególnych warunkach, w których zaświadczyła, że odwołujący w okresach od 16.08.1983r. do 25.04.1984r. i od 01.08.1990r. do 13.10.1991r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace oczyszczaczy przemysłowych kotłów parowych i wodnych lub prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowodorowym na stanowisku o dwuczłonowej nazwie monter – spawacz i w zależności od potrzeb budowy wykonywał on w ciągu jednego dnia roboczego albo prace montera kotłów albo prace spawacza na stanowiskach wymienionych w wykazie A dziale XIV poz. 2 pkt 2 (monter kotłów) i dziale XIV poz. 12 pkt 1 (spawacz) stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego nr 7 z dnia 07.07.1987r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu przemysłu chemicznego i lekkiego oraz w wykazie A dział XIV poz. 2 i dziale XIV poz. 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, a nadto w okresach: od 26.04.1984r. do 14.02.1986r., od 01.09.1985r. do 27.07.1986r., od 29.08.1986r. do 21.09.1986r., od 30.09.1986r. do 31.12.1989r. od 18.03.1990r. do 31.07.1990r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowodorowym na stanowisku spawacza wymienionym w wykazie A dziale XIV poz. 12 pkt 1 stanowiącym załącznik nr 1 do zarządzenia Ministra Przemysłu Chemicznego i Lekkiego nr 7 z dnia 07.07.1987r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu

przemysłu chemicznego i lekkiego oraz w wykazie A dział XIV poz. 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

W okresie od 10 stycznia do 29 kwietnia 1995r. S. O. był zatrudniony w Zakładzie Usługowym (...) na stanowisku monter – spawacz.

W okresie od 22 maja 1995r. do 30 czerwca 1996r. pracował w Zakładzie Usług (...) i c.o. C. O. w Ł. jako hydraulik – spawacz. W okresie od 01.07.1996r. do 23.01.1998r. był zatrudniony w (...) Firma (...) w Ż. jako monter – spawacz.

Odwołujący systematycznie podnosił swoje kwalifikacje spawacza. W 1978r. ukończył specjalistyczny kurs spawania łukowego rur ze stali niskowęglowych, w 1979r. – kurs specjalistyczny spawania rur w osłonie argonu metodą (...), w 1982r. – kurs podstawowy spawania acetylenowego, w 1993r. zdobył uprawnienia UDT do spawania materiałów w zakresie R2.2E poz. CA, EA w zakresie grubość od 2,5 mm wzwyż, a w 2001 ukończył kurs spawania w osłonie argonu. Zdał także szereg egzaminów kontrolnych (kwalifikacyjnych) z zakresu spawania. Od momentu uzyskania uprawnień do spawania, tj. od 23 lutego 1974r. odwołujący stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace spawalnicze w kolejnych zakładach pracy.

Na dzień 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony posiada co najmniej 25 lat okresów składkowych (25 lat 5 miesięcy i 20 dni) i nieskładkowych (1 miesiąc 16 dni).

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły dokumenty zawarte w aktach rentowych i w archiwalnych aktach osobowych odwołującego z okresów jego zatrudnienia oraz zeznania świadków i odwołującego, którym Sąd Okręgowy dał wiarę w całości, jako korelującym z dowodami z dokumentów. O charakterze pracy odwołującego po uzyskaniu uprawnień do spawania, tj. od 23 lutego 1974r. świadczy także, zdaniem tego Sądu, treść książeczki spawacza, w której opisany został przebieg pracy spawalniczej, egzaminy kontrolne (kwalifikacyjne) oraz przeszkolenia spawalnicze. Przebieg pracy spawalniczej wskazuje, że w okresie zatrudnienia w (...) od 23.02.1974r. wykonywał spawanie elektryczne konstrukcji stalowych oraz elementów kotłów, w C. – spawanie stali, a w K. - spawanie urządzeń ciśnieniowych odbieranych przez UDT.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd I instancji uznał, że odwołanie jest niezasadne, co skutkować musiało jego oddaleniem.

Podkreślił, że ubezpieczony dochodził rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach a zgodnie z definicją zawartą w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008r. o emeryturach pomostowych rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeą prawa do emerytury pomostowej.

Sąd wskazał, że zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Z treści art. 21 ust. 2 ww. ustawy wynika, iż rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, o czym stanowi art. 21 ust. 2 ww. ustawy.

Stosownie do art. 23 ust. 1 ustalenie rekompensaty następuje na wniosek ubezpieczonego o emeryturę. Rekompensata nie jest samoistnym świadczeniem pieniężnym. Rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o których mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (art. 23 ust. 2 ww. ustawy). Jako dodatek do kapitału początkowego, razem z kapitałem początkowym podlega waloryzacji.

Sąd Okręgowy w pełni podzielił stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z 16 maja 2018 r., III UK 88/17 (OSNP 2019/2/23, Lex 2549286), zgodnie z którym: „rekompensata, o której mowa w art. 21 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst Dz.U. z 2018 r., poz. 1924), nie przysługuje osobie,

która nabyła ex lege prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.), ale nie zrealizowała tego prawa wskutek niezłożenia wniosku o świadczenie. Z uzasadnienia tegoż wyroku wynika, iż „gramatyczna wykładnia ustawowej definicji rekompensaty zawarta w art. 2 pkt 5 ustawy jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie określonych warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt 5 dokonywana z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych (celowościowych). Celem tego przepisu jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy to natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. Również regulacja art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych potwierdza taki sposób rozumienia omawianej rekompensaty. O ile bowiem w ust. 1 przewiduje on pozytywną przesłankę nabycia prawa do rekompensaty, którą stanowi legitymowanie się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które przy spełnieniu pozostałych warunków dawałoby przecież podstawę do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym według dotychczas obowiązujących przepisów, o tyle w ust. 2 wymienia także przesłankę negatywną, stanowiącą, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Łączne odczytanie art. 2 pkt 5 oraz art. 21 ust. 2 ustawy jednoznacznie wskazuje więc, że w drugim z wymienionych przepisów nie chodzi o nabycie prawa do jakiegokolwiek emerytury, ale do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na jednej z podstaw przewidzianych w ustawie emerytalno-rentowej. Niemożność wcześniejszego skorzystania z uprawnień emerytalnych na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów stanowi bowiem ową szkodę, którą rekompensata ma naprawić przez przyznanie odpowiedniego dodatku do kapitału początkowego (art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych)”.

Sąd podkreślił, że zarówno art. 2 pkt 5, jak i art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych posługują się tym samym pojęciem nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalno-rentowej, przy czym pierwszy z nich stanowi o utracie możliwości nabycia tego prawa jako jednym z (pozytywnych) elementów definicji rekompensaty, natomiast drugi z tych przepisów uznaje nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emerytalno-rentowej za negatywną przesłankę prawa do rekompensaty. Kluczowa dla rozstrzygnięcia kwestii, kto może skutecznie ubiegać się o prawo do rekompensaty, a kto tego prawa zostanie pozbawiony, jest zatem prawidłowa wykładnia pojęcia "nabycie prawa do emerytury", przy dokonywaniu której bez wątplenia pomocne będą odnoszące się do tego pojęcia wypowiedzi doktryny oraz orzecznictwa. Tak w doktrynie, jak i w judykaturze wyodrębnia się zaś nabycie prawa in abstracto (w wyniku kształtującego działania norm prawnych na sferę prawną ich adresatów, którego istota wyraża się w tym, że spełnienie warunków określonych hipotezą normy prawnej w sposób konkretny, sprawdzalny i pozytywny sprawia, iż dyspozycja normy znajduje zastosowanie jako czynnik automatycznie kształtujący sferę prawną określonych podmiotów) oraz nabycie prawa in concreto (na podstawie decyzji administracyjnych dotyczących osób indywidualnie chronionych). W ubezpieczeniach społecznych regułą jest przy tym kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa. Dlatego też, prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych powstają z zastosowaniem mechanizmu ich nabywania in abstracto (por.: R. Babińska: Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych, Warszawa 2007, s. 13-44 oraz K. Ślebzak: Ochrona emerytalnych praw nabytych, Warszawa 2009, s. 74-95 i powołana tam literatura oraz orzecznictwo). Generalną zasadę, zgodnie z którą prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do jego nabycia, ustanawia art. 100 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Regulację tę rozumie się natomiast w ten sposób, że jeżeli wszystkie przesłanki nabycia prawa do emerytury (lub renty) zostały spełnione, to prawo do świadczenia powstaje nawet, gdy nie został złożony wniosek o jego przyznanie (por. np. wyroki Sądu

Najwyższego: z dnia 4 listopada 2014 r., I UK 100/14, LEX nr 1567460 oraz z dnia 18 lutego 2015 r., I UK 225/14, OSNP 2016 nr 11, poz. 141).

Sąd Okręgowy wskazał nadto, że zgodnie z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych prawo do emerytury mężczyźnie urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 ust. 4 w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. 1983 r. Nr 8 poz. 43 ze zm.), tj. 60 lat, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy emerytalnej, tj. dnia 1 stycznia 1999 r. osiągnął: co najmniej 15-letni okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach – tj. 25 lat. Nadto, zgodnie z art. 184 ust. 2 ustawy emerytalnej, powyższa emerytura przysługuje, pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego, albo w razie przystąpienia – złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody Skarbu Państwa.

Według § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze: okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Rodzaje prac w szczególnych warunkach wyróżnia kryterium merytoryczne i formalne. Pierwsze zależy od wykonywania stale i w pełnym wymiarze pracy w szczególnych warunkach, drugie natomiast wymaga, aby praca ta była wymieniona w załączniku do w/w rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Praca która nie jest w nim wymieniona nie jest pracą w szczególnych warunkach uprawniającą do wcześniejszej emerytury.

Odnosząc powyższe rozważania do realiów niniejszej sprawy Sąd meriti wskazał, że - zgodnie z twierdzeniami odwołującego się - od momentu uzyskania uprawnień do spawania, tj. od 23 lutego 1974r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał on prace spawacza, tj. m.in. w okresie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...) Zespół (...) w S. od 23 lutego 1974r. do 30 maja 1980r., w C. Zakładach (...) w S. od 25 lutego 1981r. do 9 sierpnia 1983r. i w Przedsiębiorstwie (...) w S. od 16 sierpnia 1983r. do 13 października 1991r. Wykonywanie przez odwołującego pracy spawacza znajduje potwierdzenie w zeznaniach świadków oraz w dokumentach. Pracę spawacza wykonywał również w okresach zatrudnienia: od 14 czerwca do 11 października 1980r. w Wytwórni (...) w R. i od 20 listopada do 23 grudnia 1980r. w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) w W., co wynika ze świadectw pracy. Oznacza to, że ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace w warunkach szczególnych na stanowisku spawacza wymienione w Wykazie A Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. 1983 r. Nr 8 poz. 43 ze zm.), Dział XIV - Prace różne, poz. 12- Prace przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym, atomowo wodorowym. Powyższe okresy stanowią ponad 15 lat stażu pracy w szczególnych warunkach w całości przypadającym przed dniem 1 stycznia 1999 r. Sąd ten podniósł, że uwzględniając także, iż na dzień 1 stycznia 1999 r. ubezpieczony posiada co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, a w dniu (...) ukończył 60 lat, stwierdzić należy, iż ubezpieczony z dniem 7 września 2013 r. nabył on prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy emerytalno-rentowej. Tym samym spełnił negatywną przesłankę prawa do rekompensaty przewidzianą w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych.

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Sąd oddalił odwołanie jako niezasadne.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia złożył ubezpieczony, zarzucając:

1/ błąd w ustaleniach faktycznych poprzez przyjęcie, że odwołujący z dniem 7 września 2013 r. nabył prawo do emerytury, podczas gdy świadectwa pracy potwierdzające wykonywanie pracy w szczególnych warunkach na rzecz Przedsiębiorstwa (...), tj. przez okres co najmniej 15 lat, zostały wystawione w dniu 31 stycznia 2019 r.;

2/ naruszenie prawa materialnego, polegające na błędnej wykładni art. 21 ust. 1 i 2 w zw. z art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych wskutek przyjęcia, że odwołujący, mimo posiadania okresu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nie ma prawa do rekompensaty.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie mu emerytury z rekompensatą.

W uzasadnieniu apelacji skarżący podniósł, że w odpowiedzi na odwołanie organ rentowy konsekwentnie pozostawał na stanowisku, że S. O. nie przedłożył dokumentów potwierdzających zatrudnienie w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze podnosząc, że przedłożona książeczka spawacza nie jest wystarczająca do uznania, że ubezpieczony stałe i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace wymienione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Powyższe potwierdzone zostało dopiero w toku postępowania przed Sądem, poprzez zeznania świadków oraz złożony dokument w postaci książeczki spawacza. Zdaniem skarżącego, nasuwa to wniosek, że nawet gdyby ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie wcześniejszej emerytury po ukończeniu 60 lat, to ZUS najprawdopodobniej odmówiłby mu prawa do emerytury.

W ocenie skarżącego przyjęcie, że nabył on prawo do emerytury z dniem 7 września 2013 r., tj. po ukończeniu 60 lat jest błędne, albowiem świadectwa pracy potwierdzające wykonywanie pracy w szczególnych warunkach na rzecz Przedsiębiorstwa (...) wystawione zostały dopiero w dniu 31 stycznia 2019 r. Wcześniej zaś osiągnięcie okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach było podważane przez ZUS.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu. Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń i wydał trafne, odpowiadające prawu rozstrzygnięcie. Sąd Apelacyjny akceptuje w całości ustalenia faktyczne jak i wywody prawne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, zatem nie zachodzi konieczność ich powtarzania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 października 1998 r. II CKN 923/97, OSNC 1999).

Jak zasadnie wskazał Sąd Okręgowy, z ustawowej definicji zawartej w art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 965 z późn. zm.) wynika, że przewidziana w niej rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabeżdą prawa do emerytury pomostowej. Przy czym, na podstawie art. 21 ust. 1 tej ustawy, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wynoszący co najmniej 15 lat. Równocześnie, stosownie do art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Przepisy te muszą być odczytywane łącznie i rozważając prawo do rekompensaty, nie można tracić z pola widzenia jej odszkodowawczego charakteru określonego powołaną definicją.

Sąd Apelacyjny podkreśla w związku z tym, że z przytoczonej definicji rekompensaty jednoznacznie wynika, że ratio legis wprowadzenia tego rozwiązania było dążenie do wyrównania szkody poniesionej przez osoby legitymujące się piętnastoletnim stażem pracy w warunkach szczególnych, a niespełniające innych warunków do przyznania im emerytury z tytułu takiego zatrudnienia, czyli zarówno emerytury w trybie art. 184 ustawy emerytalnej, jak i emerytury pomostowej. Inaczej mówiąc, można przyjąć, że fakt wykonywania przez 15 lat pracy w warunkach szczególnych (niezależnie od innych warunków ustawowych) może skutkować uzyskaniem prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym lub zastępującej ją emerytury pomostowej lub rekompensaty, gdy nie ma się prawa do żadnego z tych świadczeń ze względu na zapisy ustawowe. Otóż bowiem z definicji rekompensaty wynika, że jest ona kierowana do tych ubezpieczonych, którzy wskutek wejścia w życie ustawy o emeryturach pomostowych - zawężającej krąg uprawnionych do tego świadczenia w stosunku do zakresu podmiotowego poprzedniej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze - i następnie braku możliwości skutecznego ubiegania się o

emeryturę w wieku obniżonym, przy wykazaniu spełnienia warunku wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze zawartej w art. 32 i 46 ustawy emerytalnej - wobec wygaszania powyższego świadczenia - utracili możliwość ubiegania się o emeryturę z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, jak i dodatkowo nie nabędą uprawnień do emerytury pomostowej. Sąd drugiej instancji zauważa ponadto, że ustawodawca, ustanawiając prawo do rekompensaty, wprost wprowadził wynikającą z art. 21 ust. 2 ustawy przesłankę negatywną, jaką jest nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W tym kontekście należy w pełni zaakceptować stanowisko Sądu meriti, że o nabyciu prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego stanowi art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, przewidujący powstanie prawa do świadczeń z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Nabycie prawa do świadczeń, w tym do emerytury, należy zaś wiązać ze spełnieniem ustawowych warunków nabycia tego prawa i równocześnie nie można nabycia prawa utożsamiać z przyznaniem i wypłatą świadczenia, którą to kwestię reguluje art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej, nakazujący wypłacanie świadczenia od dnia powstania prawa, nie wcześniej jednak niż od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek lub wydano decyzję z urzędu. Zdaniem Sądu Apelacyjnego uzasadniony jest zatem pogląd, że rekompensata nie przysługuje ubezpieczonemu, który nabył prawo do emerytury w wieku obniżonym niezależnie od realizacji takiego uprawnienia.

Podnoszona przez skarżącego okoliczność, że organ rentowy kwestionował zarówno w objętej sporem decyzji, jak i w odpowiedzi na odwołanie okoliczność legitymowania się przez S. O. 15-letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, pozostaje bez wpływu na treść rozstrzygnięcia. Bezsporne bowiem jest, że wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999r. posiadał co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych oraz 15-letni okres pracy w szczególnych warunkach a 7 września 2013r. ukończył 60 lat. Mógł on zatem skutecznie ubiegać się o emeryturę z tytułu pracy w warunkach szczególnych przewidzianą w art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej. W razie odmówienia mu przez organ rentowy prawa do tego świadczenia z uwagi na brak świadectwa pracy w szczególnych warunkach, skarżący mógłby odwołać się od takiej decyzji i wykazać legitymowanie się wymaganym stażem szczególnym w postępowaniu sądowym za pomocą wszelkich środków dowodowych. Miałby on zatem możliwość wykazania, jak uczynił to w niniejszym postępowaniu, że posiada 15 lat pracy w warunkach szczególnych do dnia 1 stycznia 1999 r. W sytuacji spełnienia pozostałych warunków, co w przypadku wnioskodawcy miało miejsce, nabyłby prawo do wcześniejszej emerytury. Należy zatem stwierdzić, że ubezpieczony nie poniósł szkody przez działania ustawodawcy zmieniającego system emerytalny i stąd brak podstaw do przyznania mu rekompensaty. Na poparcie przedstawionego stanowiska przywołać należy motywy zawarte w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r. (III UK 88/17). I tak, Sąd Najwyższy w uzasadnieniu powołanego wyroku stwierdza, iż - co już wcześniej zostało podniesione - zgodnie z ustawową definicją zawartą w art. 2 pkt 5 ustawy o emeryturach pomostowych, rekompensata to odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej. Gramatyczna wykładnia ustawowej definicji rekompensaty jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie wyżej określonych warunków przewidzianych w art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt 5 dokonywana z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych (celowościowych). Celem tego przepisu - jak słusznie podnosi Sąd Najwyższy - jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi on dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy on natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia. Sąd Najwyższy trafnie wskazał, że również regulacja art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych potwierdza taki sposób rozumienia omawianej rekompensaty. O ile bowiem w ust. 1 przewiduje on pozytywną przesłankę nabycia prawa do rekompensaty, którą stanowi legitymowanie się co najmniej piętnastoletnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, które przy

spełnieniu pozostałych warunków dawałoby przecież podstawę do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym według dotychczas obowiązujących przepisów, o tyle w ust. 2 wymienia także przesłankę negatywną, stanowiąc, że rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej. Łączne odczytanie art. 2 pkt 5 oraz art. 21 ust. 2 ustawy jednoznacznie wskazuje więc, że w drugim z wymienionych przepisów nie chodzi o nabycie prawa do jakiegokolwiek emerytury, ale do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze na jednej z podstaw przewidzianych w ustawie emerytalno-rentowej. Niemożność wcześniejszego skorzystania z uprawnień emerytalnych na podstawie dotychczas obowiązujących przepisów - w ocenie Sądu Najwyższego - stanowi bowiem ową szkodę, którą rekompensata ma naprawić przez przyznanie odpowiedniego dodatku do kapitału początkowego (art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych). Sąd Najwyższy trafnie przy tym podkreśla, że zarówno art. 2 pkt 5, jak i art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych posługują się tym samym pojęciem nabycia prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej, przy czym pierwszy z nich mówi o utracie możliwości nabycia tego prawa jako jednym z (pozytywnych) elementów definicji rekompensaty, natomiast drugi z tych przepisów uznaje nabycie prawa do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emerytalnej za negatywną przesłankę prawa do rekompensaty. Kluczowa dla rozstrzygnięcia kwestii, kto może skutecznie ubiegać się o prawo do rekompensaty, a kto tego prawa zostanie pozbawiony, jest zatem - według Sądu Najwyższego - prawidłowa wykładnia pojęcia "nabycie prawa do emerytury", przy dokonywaniu której bez wątpienia pomocne będą odnoszące się do tego pojęcia wypowiedzi doktryny oraz orzecznictwa. Tak w doktrynie jak i w judykaturze wyodrębnia się zaś nabycie prawa in abstracto (w wyniku kształtującego działania norm prawnych na sferę prawną ich adresatów, którego istota wyraża się w tym, że spełnienie warunków określonych hipotezą normy prawnej w sposób konkretny, sprawdzalny i pozytywny sprawia, iż dyspozycja normy znajduje zastosowanie jako czynnik automatycznie kształtujący sferę prawną określonych podmiotów) oraz nabycie prawa in concreto (na podstawie decyzji administracyjnych dotyczących osób indywidualnie chronionych). W ubezpieczeniach społecznych regułą jest przy tym kształtowanie sfery prawnej ubezpieczonych i instytucji ubezpieczeniowej z mocy prawa. Dlatego też, prawa do świadczeń emerytalnych i rentowych powstają z zastosowaniem mechanizmu ich nabywania in abstracto (por. R. Babińska: Wzruszalność prawomocnych decyzji rentowych, Warszawa 2007, s. 13-44 oraz K. Ślebzak: Ochrona emerytalnych praw nabytych, Warszawa 2009, s. 74-95 i powołana tam literatura oraz orzecznictwo). Skoro nabycie prawa do świadczenia emerytalno-rentowego następuje z mocy ustawy, z chwilą spełnienia przez ubezpieczonego wszystkich warunków wymaganych do jego powstania, decyzja organu rentowego ustalająca to prawo ma charakter deklaratoryjny (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2010 r., II UZP 3/11). Ani data złożenia wniosku, ani data wydania decyzji nie przesądza więc o stanie prawnym mającym zastosowanie do oceny istnienia po stronie wnioskodawcy prawa do dochodzonego świadczenia. Zatem istnienia prawa do świadczeń, wiążącego się ze spełnieniem warunków nabycia tego prawa nie można utożsamiać z przyznaniem świadczenia. Przyznaniem świadczenia jest ustalenie prawa do jego pobierania, a więc do wypłaty (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2006 r., III UK 95/06). Podsumowując ten wątek rozważań, Sąd Najwyższy zasadnie podniósł, iż rekompensata, o której mowa w art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, nie przysługuje osobie, która ex lege nabyła prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, chociażby nie złożyła wniosku o to świadczenie i nie uzyskała prawa do niego potwierdzonego decyzją organu rentowego.

Odnosząc ten pogląd do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, Sąd Apelacyjny uznaje, że rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku jest prawidłowe. Skarżący faktycznie legitymował się wynoszącym 15 lat okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach w całości przypadającym w czasie przed dniem 1 stycznia 1999 r. i w okresie tym miał także ponad dwudziestopięcioletni łączny okres składkowy i nieskładkowy, a zatem po osiągnięciu 60 lat życia, nabył on ex lege prawo do emerytury na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy emerytalnej. To powodowało zaś, że spełnił negatywną przesłankę prawa do rekompensaty, przewidzianą w art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych. Tym samym zarzuty apelacji naruszenia opisanych przepisów prawa materialnego są bezpodstawne.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny nie znajdując podstaw do uwzględnienia apelacji, na mocy art. 385 k.p.c. orzekł o jej oddaleniu.